

NORGES HØYESTERETT

Den 23. januar 2009 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Matningsdal, Utgård og Tønder i

HR-2009-00186-U, (sak nr. 2008/1439), straffesak, anke over beslutning:

A

(advokat Tor Erling Staff)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens beslutning om avslag på begjæring om omgjøring av beslutning om ankenektelse, jf. straffeprosessloven § 321 fjerde ledd annet punktum.
- (2) A, født 10. juli 1955, ble ved X tingretts dom 5. mars 2008 domfelt for overtredelse av straffeloven § 166 første ledd.
- (3) Straffen ble satt til fengsel i 90 dager.
- (4) A anket til Agder lagmannsrett som ved beslutning av 24. april 2008 nektet anken fremmet, jf. straffeprosessloven § 321 annet ledd.
- (5) A begjærte den 7. mai 2008 ankenektelsen omgjort i medhold av straffeprosessloven § 321 fjerde ledd annet punktum. Ved beslutning av 28. mai 2008 ble begjæringen avslått. Den 14. juli 2008 begjærte A på ny ankenektelsen omgjort. Denne begjæringen ble avslått ved lagmannsrettens ubegrunnede beslutning av 27. august 2008.
- (6) A har anket lagmannsrettens beslutning av 27. august 2008 til Høyesterett. Anken gjelder saksbehandlingen, og retter seg mot manglende begrunnelse av avslaget på omgjøring.
- (7) Behandlingen av ankesaken i Høyesterett ble av forberedende dommer utsatt til det forelå avgjørelse i tre storkammersaker som reiste tilsvarende spørsmål. Disse er nå avgjort som HR-2008-02175-S, HR-2008-02176-S og HR-2008-02177-S.

- (8) Partene er gitt anledning til å kommentere anken etter avgjørelsene i storkammersakene.
- (9) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at etter straffeprosessloven § 321 sjette ledd kan avslag på begjæring om omgjøring ankes på grunnlag av feil ved saksbehandlingen. I denne saken anføres det at avslaget på å omgjøre ankenektelsen skulle ha vært begrunnet.
- (10) Ved Høyesteretts kjennelser av 19. desember 2008 i HR-2008-02175-S, HR-2008-02176-S og HR-2008-02177-S er det avgjort at FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 14 nr. 5 medfører at en ankenektelse etter straffeprosessloven § 321 annet ledd må begrunnes. Før dette tidspunktet fulgte det av praksis at begrunnelsesplikten bare inntrådte ved "ekstraordinære omstendigheter" eller lignende.
- (11) Den første begjæringen om omgjøring av 7. mai 2008 ble innsendt innen utløpet av ankefristen for nektelsesbeslutningen av 24. april 2008. Lagmannsrettens beslutning av 28. mai 2008 ble i henhold til straffeprosessloven § 53 første ledd meddelt A den 29. mai 2008. Beslutningen av 28. mai 2008 var dermed rettskraftig da det 14. juli 2008 på ny ble begjært omgjøring.
- (12) Denne saken reiser et tilbakevirkningsspørsmål ved at det må avgjøres om en rettsregel om hvilke krav som stilles til lagmannsrettens saksbehandling ved ankenektelser, og som ikke tidligere har vært praktisert i Norge, kan anvendes når en omgjøringsbegjæring fremsettes etter at nektelsen av å fremme anken har blitt rettskraftig. I denne sammenheng understrekes det at storkammerkjennelsene utelukkende avgjorde hvilke krav som gjelder for begrunnelsen av ankenektelser. Det ble ikke tatt stilling til om det også gjelder et krav til begrunnelse ved avslag på begjæring om omgjøring av en tidligere beslutning om ankenektelse. Utvalget viser også til at lagmannsretten i en slik beslutning både må foreta en kan-vurdering og vurdere om det foreligger "særlige grunner" til omgjøring. Slik denne saken ligger an, finner utvalget det ikke nødvendig å gå nærmere inn på om det stilles tilsvarende krav til begrunnelse av avslag på omgjøring. Den videre drøftelsen må dermed ikke forstås slik at utvalget legger til grunn at det gjelder en tilsvarende begrunnelsesplikt.
- (13) For beslutninger som nekter en anke over dom fremmet, kommer reglene om gjenåpning av dommer til anvendelse så langt de passer, jf. straffeprosessloven § 401 annet punktum. Det er altså gjenåpning som er riktig rettsmiddel når lagmannsretten har nektet en anke fremmet, og denne beslutningen, og dermed også tingrettsdommen, har blitt rettskraftig. Da straffeprosessloven § 391 nr. 2 utelukkende kan påberopes av den som var part i saken for FN's menneskerettskomité, jf. blant annet Rt. 2003 side 359 avsnitt 17, er det eventuelt straffeprosessloven § 392 første ledd som vil kunne gi grunnlag for gjenåpning i den forstand at lagmannsretten på ny må ta stilling til om anken skal henvises til ankebehandling. Denne bestemmelsen gir imidlertid ikke den domfelte krav på gjenåpning, og i den enstemmige plenumskjennelsen i Rt. 2003 side 359 fikk en mann som var ilagt forhøyd tilleggs�skatt og deretter var dømt til fengsel i tre år for skatteunndragelse, ikke gjenåpnet straffesaken etter at Høyesterett i Rt. 2002 side 557 i plenum hadde kommet til at personer i en tilsvarende situasjon ikke senere kan straffes for samme forhold, jf. EMK P7-4 nr. 1.
- (14) I praksis har imidlertid lagmannsrettene, som denne saken illustrerer, akseptert at det likevel kan fremsettes en begjæring om omgjøring selv om ankefristen for ankenektelsen er utløpt. Ankeutvalget finner ikke grunn til å ta stilling til om en domfelt har krav på å få realitetsbehandlet en begjæring som fremsettes på dette tidspunktet. Denne praksis reiser det tilbakevirkningsspørsmålet som er beskrevet foran – nærmere bestemt hvilke begrensninger gjenåpningsinstituttet medfører for praktiseringen av begrunnelseskravet for rettskraftige avgjørelser. I denne sammenheng vises det til at en domfelt som har fått helt eller delvis avslag

på ankebehandling av sin sak, ikke vil kunne kreve at lagmannsretten i ettertid skal begrunne nektelsen. Et slikt krav vil i realiteten innebære at det anføres at avgjørelsen er beheftet med en saksbehandlingsfeil. Dette kravet må i tilfelle behandles som en begjæring om gjenåpning etter straffeprosessloven § 401 annet punktum på den måten som er omtalt foran. Dersom den domfelte etter at nektelsesbeslutningen har blitt rettskraftig, alternativt fremsetter en begjæring om omgjøring til lagmannsretten, ville reglene om gjenåpning bli omgått om Høyesteretts ankeutvalg ved en anke over et avslag på omgjøring krevde at lagmannsrettens beslutning skulle være begrunnet i samsvar med den rettsregelen som følger av storkammerkjennelsene av 19. desember 2008. På denne bakgrunn må det aktuelle tilbakevirkningsspørsmålet løses slik at forutsetningen for at de strengere krav til begrunnelse av nektelsesbeslutninger skal kunne påberopes overfor eldre nektelsesbeslutninger være at det enten er anket eller begjært omgjøring før ankenektelsen ble rettskraftig.

- (15) I denne saken ble det først begjært omgjøring innen ankefristen for lagmannsrettens nektelsesbeslutning av 24. april 2008. Den andre begjæringen om omgjøring ble fremsatt etter at beslutningen av 28. mai 2009 hadde blitt rettskraftig. I en slik situasjon kan under enhver omstendighet ikke de strengere kravene til lagmannsrettens saksbehandling påberopes. Det gjelder selv om anken over det andre avslaget på omgjøring ble uttatt innen ankefristen for dette avslaget.
- (16) Anken må etter dette forkastes.
- (17) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G :

Anken forkastes.

Karl Arne Utgård
(sign.)

Magnus Matningsdal
(sign.)

Bård Tønder
(sign.)

Riktig utskrift: